

Podpora rozšíreného komerčného využitia technológií pre spracovanie a úpravu rádioaktívnych odpadov JAVYS, a.s. v lokalite Jaslovské Bohunice

Na Slovensku sa už viac ako šesť desaťročí rozvíja jadrová energetika a toto dedičstvo má naďalej sľubný potenciál pre budúci rozvoj. Ak sa pozrieme na jadrový palivový cyklus, tak Slovensko sa nezúčastňuje viacerých etáp. Na Slovensku sa neťaží uránová ruda. Od historických skúšobných ťažieb uránu sa upustilo a dnes sa uskutočňujú protesty aj proti prieskumným prácam v potenciálnych náleziskách uránovej rudy. Konverzia a obohatenie paliva sa na Slovensku nikdy nerobila. V rámci etapy výroby Slovensko niekoľko rokov vyrábalo palivové súbory z dodávaných palivových prútikov v EBO pre prvý československý reaktor A1. Dnes sa dovážajú hotové palivové kazety od ruského dodávateľa. Nasledujú etapy, ktorých sa Slovensko aktívne zúčastňuje: využitie paliva v reaktore a skladovanie paliva. Z etáp záverečnej časti jadrovej energetiky: prepracovanie a uloženie odpadov máme na Slovensku iba časť, ktorá sa týka spracovania a úpravy rádioaktívnych odpadov. Z uvedeného prehľadu je zrejmé, že vo viacerých etapách sa Slovensko spolieha na komerčné služby zahraničných spoločností. Na Slovensku sa nestaráme o odôvodnenosť ťažby alebo spracovania rudy v iných krajinách a ani o obohacovacie technológie. Je pre nás samozrejmé, že niekto v inej krajine odôvodnil komerčné kapacity výroby tak, aby mohli vyrábať na export. Z tohto pohľadu je ťažko pochopiteľná snaha obmedziť využitie zvládnutých technológií pre spracovanie a úpravu rádioaktívnych odpadov iba na odpady z lokality Bohuníc alebo iba na odpady od slovenských spoločností. Pochopiteľnejšia je snaha využiť potenciál a získať investície pre nové modernejšie technológie, na financovanie výskumu a vývoja, inovácie zariadení na filtráciu a čistenie plyných a kvapalných výpustí. Nehovorím už o ambíciách stať sa v tejto oblasti európskou špičkou, kde môžu rásť odborníci na tieto činnosti svetového formátu. Toto by mohol byť významný príspevok Slovenska pre celoeurópsku jadrovú technológiu, ktorú by sme vedeli ponúknuť. Treba sa však v tomto smere otvoriť pre záujemcov a budúcich kontraktorov.

Odôvodnenosť rozšírenia činnosti je samozrejme iba jedna stránka prístupu k radiačnej bezpečnosti. Ak by sme sledovali všetky princípy, ktorými sa riadi radiačná ochrana, tak treba spomenúť ešte limitovanie ožiarenia a optimalizáciu radiačnej ochrany. Pozrime sa na limity výpustí rádioaktívnych látok do ovzdušia, čo pri technológiách spaľovania odpadu najviac zaujíma obyvateľov okolitých obcí. Pre scenár maximálneho využitia kapacity spaľovacej pece materiálom s maximálnou aktivitou počas celého roka tak, aby bol limit plyných výpustí čerpaný na 70% (variant č. 3 optimalizačnej štúdie), bude aktivita vypustená komínom do ovzdušia dosahovať bezmála 100 MBq za rok. Táto aktivita spôsobí maximálnu individuálnu ročnú dávku pre obyvateľa na úrovni 37 nSv/rok. Každý, kto sa zaujíma o rádioaktivitu vie, že na stránke SHMÚ sú uverejnené hodinové priemery príkonu dávkového ekvivalentu gama žiarenia v ovzduší a ich hodnota sa pohybuje na úrovni 100 nSv/hod. Ročný príspevok k ožiareniu obyvateľstva z tejto technológie spaľovania odpadu nedosahuje ani hodinovú hodnotu ožiarenia z prírodného pozadia. Tu sa nedá hovoriť ani o optimalizácii radiačnej ochrany z pohľadu obyvateľstva, lebo táto úroveň je hlboko pod požadovanou hodnotou, kedy optimalizáciu radiačnej ochrany treba zvažovať. Tu vidíme očividný fakt, ktorý sa vyjadruje deklaráciou: vplyv na obyvateľa je zanedbateľný.

Považujeme za dôležité, aby obyvatelia dotknutých obcí z lokality Jaslovských Bohuníc plne využívali svoje právo byť informovaní, mali možnosť kontroly prostredníctvom štátnych inštitúcií, ktoré monitorujú dopad činnosti na okolie a kontrolujú dodržiavanie predpisov a pracovných postupov zo strany prevádzkovateľa technológií.

Na záver **vyjadrujeme podporu súhlasnému záverečnému stanovisku** vydaného Ministerstvom životného prostredia Slovenskej republiky, sekciou ochrany prírody, biodiverzity a odpadového hospodárstva, odborom posudzovania vplyvov na životné prostredie zo dňa 24.03.2021. Podanie odvolania považujeme za neopodstatnené a činnosť niektorých občianskych aktivistov v tomto smere za iracionálnu.

Pracovníci Ústavu jadrového a fyzikálneho inžinierstva
Fakulta elektrotechniky a informatiky
Slovenská Technická Univerzita v Bratislave